Uppdaterad senast 2012-03-01

Bilaga 10. Rutin för fiskprovtagning

(I huvudsak hämtad från Naturhistoriska Riksmuseets rutiner för nationell övervakning av miljögifter i fisk från limnisk miljö)

Insamling

Registrera följande uppgifter i samband med provtagning:
- Insamlare, kontaktperson
- Fångstdatum
- Lokalnamn
- Fångstplatsens koordinater
- Art
- Antal
- Fångstredskap

Fisken samlas in under perioden augusti till september. Analyserna kan göras på individuella prov eller på sammanslagna (poolade) prov av flera individer. Antalet individer i ett poolat prov beror på en mängd faktorer (haltvariation mellan individer, vävnad som ska analyseras, syfte med undersökningen m.m.). För analys av organiska ämnen i fiskmuskel kan 10-12 individer per poolat prov fungera som ett riktmärke.

Abborre väljs i första hand på grund av sin stora utbredning i både inlands- och kustvatten. Där det inte är möjligt att samla abborre (t.ex. i fjällsjöar) kan fjällröding ersätta. Den ska ligga inom storleksintervallet 16-19 cm för abborre och 25-30 cm för fjällröding. Minst 25 individer samlas från varje sjö för att det ska finnas möjlighet att välja ut ett så homogent material (10 individer) som möjligt för analys.

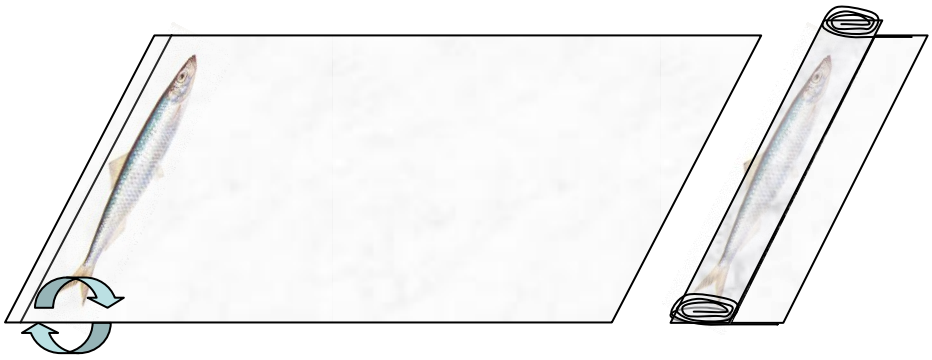
För att fånga abborre i storleksintervallet 16-19 cm bör man använda nät med några olika maskstorlekar, förslagsvis 20 x 20 mm och 21,5 x 21,5 mm (ev. också 22 x 22 mm). OBS måtten avser ej uträtad maska.

Det är mycket svårt att ge generella rekommendationer för hur många nät eller utläggningar det krävs per sjö (nätinsatsen). I regel behövs dock mer än ett nät för att med en rimlig arbetsinsats få 10-12 individer av ovan angiven storlek. I regel håller sig abborrarna utefter djupbranter och undviker ofta flata bottnar. I näringsfattiga och klara vatten eller om det är kallt i vattnet är det svårt att veta var abborren håller till. Det gäller också under höstcirkulationen då abborren dessutom rör sig mindre. Under sådana förhållanden krävs i regel en större nätinsats. Om det är varmt i vattnet kan det löna sig att lägga näten nära stranden. Ibland kan dock andra faktorer påverka förekomsten av abborre, beståndet kan t.ex. vara decimerat av rovfisk.

För att få så färsk fisk som möjligt ska näten helst vittjas efter tre timmar. Därefter är det att föredra om fisken omedelbart kan frysas med torris, men om inte det är möjligt ska fisken förvaras kallt och frysas så fort som möjligt – helst inom en timme, men högst fem timmar, efter att den tagits upp ur vattnet.

Förpackning

Insamlad fisk bör sköljas av i omgivande vatten. Sortera bort skadade eller avvikande exemplar. Det är viktigt att fisken är lätt att mäta, väga och könsbestämma på laboratoriet utan att den behöver tinas upp. Den måste därför vara individuellt förpackad och RAK. Fiskarna förpackas därför EN OCH EN i plastpåsar (som inte får innehålla PVC). Lägg i fisken rak, rulla påsen omkring fisken och vik över änden utan övrig förslutning (figur 1). Var försiktig med stjärtfenan så den inte böjs/bryts – den måste vara intakt för korrekt längdbestämning. Proverna ska sedan kylas ned så snart som möjligt. Placera dem därför genast ombord i en kylväska med is eller, om möjligt torris, och efter landgång i frysutrymme så snabbt som möjligt – helst inom en timme, men max 5 timmar efter fångst. Lägg samtliga fiskar från samma lokal i en större plastpåse, med en TYDLIG ETIKETT inuti med uppgifter på art, antal, fångstlokal (helst även med koordinater och för större insjö även läge i sjön), fångstdatum och insamlare, alternativt insändare.

Figur 1. Förpackning av fisk

Transport

Proverna förpackas i flera lager tidningspapper (isolering) och läggs i en låda av cellplast (eller, som nödlösning, i en lämplig kartong, då med extra isolering) och med några kylklampar. Skicka proverna i BÖRJAN AV EN VECKA för att förhindra att de blir liggande på posten över en helg och tinar. Sänd dem som företagspaket, expressgods eller frystransport beroende på paketets vikt. Kontrollera med Posten att det verkligen kommer fram till dagen därpå. Ring en kontaktperson på laboratoriet och förvarna om att prov är på gång.